

Le eno je potrebno

ČASOPIS O ŽIVLJENJU V DOMU
LETNIK 16, JULIJ - AVGUST 2026

Zgodba za počitnice

V mestu na daljnem vzhodu je nekoč živila deklica Fatima. Bila je hčerka moža, ki mu je lepo cvetela predilna obrt. Nekega dne ji je oče dejal: »Pridi, hčerka. Greva na pot, kajti obeta se mi posel na otokih v Sredozemskem morju. Morda boš spoznala lepega in bogatega mladeniča, ki bo postal tvoj mož.«

Odpotovala sta in pot ju je vodila od otoka do otoka. Oče je opravljal svoj posel, Fatima pa je sanjala o mladeniču, ki bi lahko postal njen mož. Ko so nekega dne pluli proti Kreti, je morska nevihta ladjo potopila. Fatimo je napol mrtvo odneslo na obalo Aleksandrije. Oče je v nesreči izgubil življenje, ona pa je v trenutku ostala brez vsega. Izkušnja brodoloma in grozote sredi morja so jo tako prizadele, da se je dotedanjega življenja samo bežno spominjala. Ko je taval po obali, je srečala družino tkalcev. Čeprav so bili revni, so jo sprejeli v svoje skromno bivališče in jo naučili obrti, s katero so se preživljali. To je zanjo pomenilo novo rojstvo. Čez leto ali dve se je sprijaznila s svojo življenjsko usodo. Ko je bila nekega dne spet na obali, jo je zajela skupina trgovcev s sužnji. Skupaj z drugimi ujetniki se je Fatima znašla na ladji, ki je hitro odplula. Čeprav je neutolažljivo jokala, pri nikomur ni našla usmiljenja. Odpeljali so jo v

Carigrad in jo prodali za sužnjo. Svet se ji je drugič porušil. Slučajno pa je bilo na trgu malo kupcev. Med njimi je bil tudi mož, ki je iskal sužnje, ki bi delali v njegovi mizarski delavnici, kjer so izdelovali jambore za ladje. Ko je videl obupano Fatimo, je sklenil, da jo kupi. Misli si je, da ji bo tako lahko vsaj omogočil nekakšno boljše življenje, kot če bi jo kupil kdo drug. Odpeljal jo je domov, da bi bila v pomoč njegovi ženi. Ko sta prišla tja, je zvedel, da je izgubil vse svoje premoženje, ker so morski gusarji zajeli njegovo trgovsko ladjo. Ni si mogel več privoščiti delavcev. Tako sta Fatima in gospodarjeva žena morali prevzeti težaško

Delo pri izdelovanju jamborov.

Iz hvaležnosti do gospodarja, ki ji je dal delo, je Fatima tako pridno delala, da ji je gospodar dal svobodo in bila je njegova desna roka. Tako je postala tretjič v svojem življenju srečna.

Nekega dne ji je dejal: »Fatima, prosim te, da greš z ladjo, natovorjeno z jambori, kot moja zastopnica na Javo, kjer boš, o tem sem trdno prepričan, dobro vodila posle.« Odpotovala je, toda ko je bila ladja ob kitajski obali, je pridivjal tajfun in ladja se je potopila. Fatima se je znašla na peščeni obali tuje dežele. Še enkrat se je bridko zjokala, ko je videla, da se ji v življenju ne godi prav nič po njenih željah. Ko se je zdelo, da stvari tečejo dobro, je že prišlo kaj vmes, kar je podrlo njene upe. »Kako to,« je jokala, »da se vedno, ko želim kaj narediti, vse zaroti proti meni? Zakaj se mora toliko nesreč zgoditi prav meni?« Toda odgovora ni bilo. Zato je vstala in se odpravila v notranjost dežele. Seveda na

Kitajskem ni nihče slišal o Fatimi ali kaj vedel o njenih težavah. Obstajala pa je legenda, da bo nekoč prišla neka tuja ženska, ki bo sposobna narediti šotor za cesarja. Ker pa do takrat ni bilo nikogar, ki bi znal narediti šotor, so vsi nestrpnostno pričakovali, da se napoved uresniči. Da bi

zagotovo opazili prihod tujca, se je med cesarji že ustalila navada, da so poslali enkrat na leto glasnike v mesta in vasi, da bi morebitnega tujca privedli na dvor. Ko je Fatima prišla v mesto na kitajski obali, so se ljudje morali z njo pogovarjati s pomočjo prevajalca. Razložili so ji, da se mora oglasiti pri cesarju. »Gospa,« je dejal vladar, ko je Fatima stala pred njim, »ali znate narediti šotor?« »Mislim, da znam,« je odgovorila. Prosila je za nit, a je niso imeli. Spomnila se je davnih dni, ko je delala kot predica. Zbrala je lan in naredila niti. Potem je prosila za grobo, trpežno blago. A tudi tega Kitajci niso imeli. Spet se je spomnila, kako je delala kot tkalka v Aleksandriji, in stkala je blago za šotor. Potem je odkrila, da ji manjkajo drogovi za šotore, a jih na Kitajskem niso poznali. Spet se je Fatima spomnila, kako se je v Carigradu naučila izdelovati jambore, in naredila je nosilce za šotor. Ko so bili tudi ti nared, je napela možgane, da se je spomnila, kako so bili narejeni šotori, ki jih je videla na potovanjih.

In glej, šotor je bil narejen. Ko so cesarju pokazali čudo, imenovano šotor, je ta ves navdušen Fatimi ponudil izpolnitev katerekoli njene želje. Izbrala si je bivanje na Kitajskem, kjer se je poročila z lepim kraljevičem in kjer je srečno živela, obdana s svojimi otroki do konca življenja. Prav po neprijetnih izkušnjah, ki so se ji zgodile, je Fatima spoznala, da se je tisto, kar se je v prvem trenutku zdelo neprijetno, obrnilo v njeno končno srečo.

Tudi nam se velikokrat zgodi, da tisto, kar se zdi v prvem trenutku neprijetno, obrne in se spremeni v našo končno srečo. Portugalci so to spoznanje strnili v pregovor: »Bog zna tudi s krivimi črtami pisati ravno.«

Jezus nas uči, da bi vsak dan izročili svoje življenje Bogu Očetu, ki nas ima rad in skrbi za nas. Naj nam ta zgodba pomaga še bolj zaupati v Božjo previdnost. Vsem bralcem želim lepe počitnice.

(Vir: B. Rustja, Zgodba s srcem, v: Ognjišče 7 (2003), 38–39.)

Amicus Dei

Foto: Marjan Verč

Pred kratkim smo se poslovili od gospoda Jožeta Gregoriča.

Ko sem vprašal župnika Janeza Kompareta, kako bi z eno ali dvema besedama opisal gospoda Jožeta, je brez dolgega razmišljanja odgovoril: »Vedno pripravljen!«

Že zelo dolgo je tega, ko ga je gospod Levinger povabil k

sodelovanju v Cerkvi kot izrednega delivca obhajila. To službo je z veseljem sprejel in jo z veliko odgovornostjo in spoštovanjem vršil, saj je imel zelo globok odnos do Jezusa v evharistiji. Spominjam se, kako se je vsakokrat, ko je kdo nesel evharistični kruh za obhajilo v Domu Marije in Marte, spoštljivo ustavil, in ko je tisti z obhajilom šel mimo njega, ne samo da se je ustavil, Gospodu v hostiji se je tudi spoštljivo priklonil. Takrat, ko smo izredni delivci prevzeli obhajanje v Domu Marije in Marte, je bil vedno pripravljen zamenjati kogarkoli, če je bil zaseden. Ta njegova služba se je začela že takrat, ko je bil župnik v Dolnjem Logatcu gospod Tone Kompare. Vedno je združeval službo delivca obhajila s službo pomočnika pri vsaki maši. Ni mu bilo težko priti tudi dvakrat ali trikrat na dan k maši, da je na ta način služil Gospodu. Dolga leta je delil obhajilo in pripravljaj bogoslužja tudi v Domu starejših v Grampovčniku. Kadar je bil župnik zaseden, je besedno bogoslužje tudi sam vodil.

Zelo se je razveselil, ko je njegov sin postal duhovnik. Zanj to ni bila le čast ampak obveza, da je svoje služenje vzel še bolj resno. Takrat, ko je sin umrl, je v žalosti in s težo izrekel besede: »Zakaj ni Gospod vzel mene in pustil njega, ki bi bil bolj koristen!«

Ko zaradi krhkega zdravja ni mogel več v cerkev, sem ga večkrat obhajal v njegovem stanovanju. Takrat mi je z velikim navdušenjem pokazal intarzije (izdelava slike z izrezovanjem in lepljenjem različnih vrst furnirja

na podlago). Ugotovil sem, da je bila to ena njegovih velikih ljubezni. Potem, ko se je zaradi poslabšanja zdravja preselil v Dom Marije in Marte, si je krajšal čas (poleg molitve) tudi z izdelovanjem rožic iz papirja. Ni se pritoževal in je vdano sprejemal tudi bolezen.

Tudi, ko je bil v Domu, je redno obiskoval nedeljsko mašo. Čeprav mu je zdravnik zaradi možnosti sesedanja vratne hrbtenice prepovedal vsakovrstne dejavnosti, je on vseeno pri maši delil obhajilo. V opravičilo je vedno rekel: »Če me pa potrebujejo.«

Foto: Marjan Verč

Ko so mi sporočili, da je zelo slab, sem mu prinesel obhajilo. Čeprav je bil v komi, je na besede: »To je Kristusovo telo,« kot po čudežu odprl oči, se skoraj dvignil in z veliko hvaležnostjo sprejel sv. obhajilo.

Gospod Jože nam je zgled globoke vere in predanosti v službi Gospodu.

Gospod Jože, kot si vedno

spoštoval svojega Stvarnika, naj ti zdaj da, da se spočiješ v Njegovem milostnem objemu.

Dušan Mihelčič

• SVETNIKI – BOŽJI PRIJATELJI

SV. URH – umrl leta 973

God: 4. julij

Današnji godovnjak sveti Urh je bil nekdaj med najbolj češčenimi svetniki na Slovenskem. O tem priča kar 85 cerkva, pozidanih njemu na čast, njegovih kipov in podob po naših cerkvah pa je na stotine. Priporočali so se mu za srečno zadnjo uro, bil je tudi mogočen priprošnjik zoper razne telesne slabosti. Prosili so ga za varstvo tudi pred mišmi in podganami!

V vrsti svetnikov katoliške Cerkve je sveti Urh znamenit po tem, da je bil prvi svetnik, ki je čast oltarja dosegel po rednem procesu, kakor je v veljavi še danes. Poprej so razglaševanje umrlih odličnih kristjanov za blažene in svetnike opravljali škofje sami za določeno pokrajino ali državo. Urha je za svetnika razglasil papež Janez XV. leta 993, dvajset

let po njegovi smrti. Danes sveti Urh pri nas ni več tako »popularen«, če sodimo po tem, da je bilo pred kakšnimi dvajsetimi leti na Slovenskem le 33 ljudi, ki jim je bilo ime Urh.

Urhova očetnjava je bila Bavarska, kjer se je rodil leta 890. Dali so mu ime Udalrik, kar pomeni 'bogat dedič'. Starši so skorajda obupali nad njim, ker je bil zelo slaboten otrok. Neki duhovnik je materi svetoval, naj ga prepusti zraku in soncu, ki sta najboljši Božji zdravili. In res se je fantek kaj kmalu okrepil. »Bog ga je ozdravil, ker ga hoče imeti zase,« so mislili starši. Poslali so ga v benediktinski samostan Sankt Gallen v Švici, kjer je bil deležen temeljite vzgoje in izobrazbe. Augsburški škof Adalberon ga je povabil, naj pride k njemu in posvetil ga je v duhovnika, da mu je lahko zaupal najkočljivejša opravila. Ko je Urh potoval v Rim, je škof Adalberon umrl in papež Sergij III. je kar njemu ponudil škofijski sedež, ki pa ga je Urh odklonil, češ, da je še premlad. Po vrnitvi iz Rima je Urh šel spet v samostan Sankt Gallen, toda kmalu se je pokazalo, da ga Bog ne kliče za redovnika. Leta 923 je bil izbran in posvečen za škofa v Augsburgu. Škofijo je modro vodil polnih petdeset let. Bil je tudi svetni knez, vendar je znal obojno službo lepo usklajevati. Pred grozečim napadom divjih Madžarov je dal utrditi mesto Augsburg. Ko so ga avgusta leta 955 res napadli, je škof Urh sam vodil branilce, poveljujoč visoko s konja, vendar ne kot vitez, temveč kot duhovnik. Svoje škofovske dolžnosti je Urh vedno opravljal z zavestjo odgovornosti za svoje ovce pred Bogom in z modrostjo, pridobljeno v molitvi. Svojo obsežno škofijo je večkrat prepotoval, zato jo je dobro poznal.

Ko je čutil, da se mu bliža smrt, je dal po tleh posuti pepel v obliki križa, legel tja in med petjem litanij izdihnil svojo dušo 4. julija 973. Pokopal ga je sveti Volbenk, škof v Regensburgu, ki ga je bil sveti Urh posvetil v duhovnika. Svetega Urha navadno upodabljajo z ribo v roki, ker nikoli ni užival mesa.

LIDIJA - svetopisemska žena

God: 3. avgust

Svetnica, katere ime je danes na koledarju, je bila prva kristjanka, ki jo je veliki misijonar apostol Pavel krstil na evropskih tleh. To se je zgodilo okoli leta 52, ko je med svojim drugim misijonskim potovanjem prišel v

mesto Filipi, rimsko kolonijo v severovzhodnem delu Makedonije, naseljeno v glavnem z upokojenimi vojaki rimske vojske.

Apostola Pavla je na dolgem potovanju od Jeruzalema skozi številne kraje Male Azije spremljal Sila. V Troadi, mestecu na severozahodni obali Male Azije, ju je dohitel Luka, pisec tretjega evangelija in prve zgodovine Kristusove Cerkve, znane pod imenom Apostolska dela. Tam zvemo, kaj je Pavla nagnilo, da je šel misijonarit v Evropo. »Neko noč,« piše Luka, je Pavel imel videnje. Pred njim je stal neki Makedonec in ga prosil:

»Pridi v Makedonijo in pomagaj nam!« In ko je imel to videnje, smo takoj začeli iskati priložnost, da bi odrinili v Makedonijo. Doumeli smo, da nam Bog veleva, naj tja poneseemo veselo oznanilo» (Apd 16, 9–10).

V naslednjem odlomku že nastopi žena, ki jo danes slavimo. »Iz Troade,« nadaljuje pisec Apostolskih del, »smo po najkrajši poti odjadrali do Samotrake, naslednjega dne pa v Neapolo. Od tam smo odrinili v Filipe; to je mesto v prvem okrožju Makedonije in rimska kolonija; v tem mestu smo ostali nekaj dni. Na sobotni dan smo šli skozi mestna vrata k reki, ker smo domnevali, da je tam prostor za molitev. Sedli smo in se pogovarjali z ženskami, ki so se tam zbirale. Poslušala nas je tudi ženska po imenu Lidija, trgovka s škrlatnimi oblačili v mestu Tiatiri. Bila je bogaboječa in Gospod je odprl njeno srce, da je prisluhnila Pavlovim besedam. Ko se je dala krstiti tudi njena hiša (družina), nas je povabila z besedami: 'Če ste prepričani, da verujem v Gospoda, stopite v mojo hišo in ostanite tu!' Primorala nas je, da smo vstopili« (Apd 16, 11–15). Ko so kmalu zatem v Filipih izbruhnili nemiri ter sta bila Pavel in Sila pretepena in vržena v ječo, sta se po čudežni rešitvi iz nje spet oglasila v Lidijini hiši.

Lidija je bila po rodu iz Tiatire v jugozahodnem delu Male Azije. Trgovala je s škrlatom, ki je imel visoko ceno, po čemer lahko sklepamo, da je bila premožna in ugledna žena. Zemeljsko bogastvo pa ni omrežilo njenega srca, saj je spadala med »bogaboječe«, kakor so Judje imenovali tiste

pogane, ki so se oklenili njihove vere. V Apostolskih delih stoji zapisano, da se je po njenem zgledu »dala krstiti tudi njena hiša.« O možu ni niti besedice. Razlagalci Svetega pisma sodijo, da bi ga Luka zagotovo omenil, če bi obstajal. Potemtakem je bila Lidija ali neporočena ali vdova, v vsakem primeru pa gospodarsko neodvisna ženska. Na podlagi dejstva, da apostol Pavel gostoljubne vernice Lidije iz Filipov v svojem pismu Filipljanom, odposlanem okoli leta 57, ne omenja, sklepajo, da je takrat že umrla.

Njen spomin že izza prvih krščanskih časov obhajamo 3. avgusta. Kot svojo zavetnico jo častijo barvarji.

Ime Lidija je na Slovenskem kar precej pogosto ime.

Pripravila Marica

LITERARNI KOTIČEK

OBILJE

Danes ničesar ne zahtevam,
ničesar ne načrtujem,
k ničemur se ne ženem ...
V vsej mirnosti SEM
in praznujem obilje!

SKUPAJ

Skupaj bova šla na najino polje
sreče,
skupaj bova žela
žito smeha ...

Tadeja Gnezda

GRAJSKE STAVBE NA SLOVENSKEM

Predstavitev grajskih stavb na Slovenskem, ki zajemajo zgodovino osmih stoletij.

Grad RAJHENBURG – Brestanica

Ta trden in nepremagan grad na strmem pomolu nad reko Savo je stoletja obvladoval prometno pot ob reki in zapiral prehod v notranjost dežele.

Spada med naše najstarejše gradove, saj je bila na tem mestu utrjena postojanka že v 9. st. Ko so jo v 12. st. uničili Ogri ob svojem osvajalskem

pohodu po dolini Save, so takratni lastniki Posavja – salzburški nadškofje – pozidali novo stavbo kot svoje upravno in vojaško oporišče, kasneje tudi kot občasno škofovsko rezidenco in deželno sodišče. Upravljanje so kar za 300 let prepustili rajhenburškim ministerialom, ki so se v

tem času uspeli povzpeti le do viteškega naziva. Ko so konec 16. st. izumrli, so se grajski lastniki pogosto menjavali in stavbi dodajali vedno nove elemente. Tako je v času Gallensteinov imela grajska stavba že renesančno podobo plemiške rezidence, ki se pa kot taka ni obdržala.

Ob koncu 19. st. so namreč grad in vsa posestva kupili menihi TRAPISTI iz močne in stroge veje francoskega reda cistercianov in ga temeljito preuredili za svoje samostanske potrebe. Tako je nastal edini samostan tega reda na našem ozemlju.

Pri svojih gradbenih posegih pa niso imeli kaj veliko posluha za stare kvalitete grajske stavbe in so pri tem za vselej uničili mnogo zgodovinskih pričevalnosti.

Na začetku 2. sv. vojne, ko so Nemci menihe izgnali, se je na gradu pričelo žalostno obdobje – grad je postal največji zbirni center in preselitveno taborišče za izgon Slovencev. Več kot 60.000 jih je od tu odhajalo na pot izgnanstva, brez

veliko upanja na vrnitev. Po vojni je bil grad še naprej kazenska ustanova – zapor za pribežnike čez mejo in poboljševalni dom za ženske. Šele s celovito obnovo je pust in neugleden grad začel razkrivati svoje skrivnosti. Sestavine, ki so prihajale na dan, so prikazovale čedalje bolj častitljivo starost in zakrito ali zabrisano preteklost. Po končani obnovi je grad dobil izjemno privlačno podobo s poudarkom na njegovi stavbni zgodovini, kar ga uvršča med najpomembnejše spomenike srednjeveške grajske arhitekture v Sloveniji. Temu poudarku se bomo posvetili tudi pri našem ogledu.

Ustavimo se že na *zunanjem dvorišču*. Trapisti so bili samooskrbni,

ukvarjali so se s poljedelstvom in živinorejo, rabili so veliko prostora za razna gospodarska poslopja, zato so zasuli obrambni jarek pred vhodom v grad. Ob obnovi pa niso bile odstranjene samo vse pomožne stavbe, nazaj so odkopali celo

obrambni jarek in čezenj postavili nov zidan mostovž.

Zaprto *notranje dvorišče*, na novo tlakovano z rečnimi prodniki, obkrožajo trije stanovanjski trakti (palaciji), a danes ni videti, da so iz različnih obdobj, ko so jih postopoma prislanjali ob prvotno obzidje. Najstarejšega, iz časa romanike, je razkrila šele obnova – ima vrsto strelnih lin na zunanji strani, ki so vidne že iz doline, po srečnem naključju odkrito navzven umaknjeno kapelo z notranjim romanskim portalom in s kamnoseško obdelanimi detajli, ki sodijo v sam vrh takšnih dosežkov na naših tleh.

V času gotike je grad dobil kar 2 nova palacija, vogalne stolpe, v kleti okroglega stolpa pa globok vodnjak in novo *kapelo*, ki po obnovi ustvarja skupaj s predhodno odkrito romansko zanimivo posebnost celo v evropskem prostoru – imamo namreč *kapelo v kapeli* s starostno razliko 400 let. Sicer se iz gotike, žal, ni ohranilo veliko podrobnosti.

V renesansi je stavba že kazala podobo plemiške grajske rezidence. Vsi trije palaciji so bili poslikani z motivom balustrad – balkonov – z namenom, da bi na obiskovalca ustvarili vtis bogato členjene arhitekture. Ob obnovi so pustili le posamične poslikane dele.

Več obnovljene renesanse opazimo v notranjosti grajske stavbe. Na novo

odkrite rezljane lesene strope in osupljivo ostrešje okroglega stolpa, zanimivo »kotno sobo« z edino grajsko slikarijo, ki je tudi najstarejša (iz l. 1520) ohranjena grajska freska pri nas.

Kaže pa izrazito renesančno razpoloženje z izbiro motivov, razkošnih oblačil in pokrival. Česa podobnega pri nas v tem času ni ustvaril noben umetnik. Posrečen je vsepovsod nov rekonstruiran tlak v obliki sivo-belih ploščic, medtem ko je starinsko pohištvo po sobanah

gradu odstopil Narodni muzej Slovenije.

Stavbni razvoj Rajhenburga se je sicer končal v renesansi, a je obnovo dočkala podoba samostana, ki so mu jo dali trapisti, da so lahko živeli in delovali po strogih pravilih svojega reda, kot so:

- vsak menih trapist je moral imeti lastno celico, v velikosti največ 4 m² in z lastnim vhodom. V ta namen so vse trakte na dvoriščni strani obdali z arkadnimi hodniki, od koder so menihi lahko vstopali v svoje celice,
- vse stare svetlobne odprtine (line, kamnoseško obdelana okna iz gotike ...) so zazidali ali odstranili in vstavili navadna okna,
- ker so se ukvarjali s kmetijstvom in živinorejo, so potrebovali pomožna poslopja, ki so zasedla, kot že omenjeno, vso zunanje dvorišče,
- obdelovali so vse površine (travnike, vinograde ...) in končne izdelke kmalu izdelovali v večjih količinah in jih prodajali. Sem spada po lastnih receptih izdelan sir, ki se je z imenom Trapist uveljavil vse do danes, med prvimi so znali izdelovati peneče vino, za razne zeliščne likerje pa so si ob robu zunanjega dvorišča uredili vrt z zelišči, ki je danes na novo urejen in na istem mestu,

- vsekakor omenimo še čokolado po lastnem receptu z imenom »Imperial«, ki ji ga je podelil sam cesar. Danes tradicijo pod istim imenom ohranja družina Kunej in skrbi za vedno nove oblike in okuse te sladke pregrehe.

Trapisti so bili zavezani molčečnosti, niso se niti

pogovarjali, celo izogibali so se očesnemu stiku, tudi nič napisanega niso pustili, t.j. lastnih receptov. Za ohranjanje njihovih proizvodov se je tako bilo treba z nešteti poizkusi in znanjem kar najbolj približati originalnemu okusu. Danes v lični grajski trgovinici v okroglem stolpu ponudijo obiskovalcu vse izdelke, v njegovi kleti, kjer je urejena

peninoteka, pa pokušino grajskega vina in sira. Kmalu naj bi dali na trg tudi t.i. »čokoladno« vino. Pustimo se prijetno presenetiti!

Boljše spoznavanje grajske zgodovine omogočajo tudi stalne muzejske predstavitve, kot so:

- o vitezh Rajhenburških, skupaj z razstavo srednjeveških oblačil v sobi s freskami, o času trapistov na gradu, o usodi slovenskih izgnancev in času, ko so na gradu delovale omenjene kazenske ustanove, zlasti pa z obširno predstavitvijo stavbnega razvoja gradu skozi stoletja in njegove celostne obnove.

Grad Rajhenburg s prikazanimi muzejskimi in drugimi vsebinami predstavlja enega najuspešnejših primerov varovanja in oživljanja tovrstne dediščine tako v slovenskem kot tudi širšem prostoru.

... se nadaljuje

Zapisala Lela J. Podgornik

MENGEŠKA BALADA O ZMAGI NAD TURKI

SONCE ŽE ZA GORO PADA,
KROG SE VLEGA MRAK HLADAN,
GORI NA OBZIDJU GRADA,
DIVJI BOJ ŠE NI KONČAN.

DNEVE TRI ŽE HLAPCI ZVESTI,
TURKU STAVIJO SE V BRAN,
MNOG ŽE DRUG NI VEČ NA MESTI,
PADEL V BOJU JE SREČAN.

V GRADU NA POSTELJI SVOJI,
BLED IN NEM LEŽI GRAŠČAK,
PADEL V DIVJEM, BESNEM BOJU,
SMRTEN GA OBJEL JE MRAK.

ZRAVEN NJEGA HČERKA RAĐA,
OJ, SIROTA, TAM KLEČI,
STRESA SE JI DUŠA MLADA,
SOLZ JI PA NA LICE NI.

BRŽ NA ČELO DA VISOKO
KRIŽ, POLJUB OČETU VROČ
IN SVETILKO VZAME V ROKO,
STEČE OD POSTELJE PROČ.

VRŽE SVEČO V SOD SMODNIKA,
TURŠKO VOJSKO RAZSTRELI,
MED MENGŠANE SE POMEŠA,
SLAVLJENA DO KONCA DNI.

Po spominu zapisal biseromašnik Rudi Koncilija

Grad SEVNICA

Ob reki Savi so v daljni preteklosti postavili kar nekaj gradov. Obiskali bomo štiri pomembnejše in lepo obnovljene; kot prvi v Posavju je grad nad Sevnico.

Stoji na razglednem griču nad starim mestnim jedrom Sevnice in reko Savo. Čeprav grad izvira iz globokega srednjega veka, tega ne bi pripisali ne njegovemu videzu ne razmeroma pozni prvi omembi. Stal je na ozemlju salzburških nadškofov, ki so imeli v prvi grajski stavbi tudi sedež svojega urada za celo Posavje. Neposredno so ga upravljali vse do konca 15. st., ko so v njem prebivali le kastelan, vratar in nekaj stražnikov. Potem je sledilo obdobje oskrbnikov, dokler ni grajska stavba s posestvom prešla ob koncu 16. st. v last znamenite baročne rodbine – fevdalcev italijanskega rodu, MOSCONOV, ki so si s spretnim trgovanjem ustvarili veliko premoženje in bili tudi lastniki več naših gradov. Grajsko stavbo so sčasoma prezidali v današnjo renesančno obliko in pri tem spretno odstranili vse srednjeveške arhitekturne ostaline. Nova stavba – grad je dobil za tisti čas značilno podobo dvorca s štirimi trakti, utrjenega z okroglimi stolpi – bastijami – in zaprtim notranjim dvoriščem.

Vstopni renesančni, rustično oblikovan portal nosi razkošni grb Mosconov, močno okovana vrata pa so še originalna. Skozi obokano vežo, kjer je v steno vzdignjena reliefna kaminska plošča, vstopimo v notranje dvorišče z arkadiranimi trakti in grajskim vodnjakom, ki je

brez nekdanje bogate baročne kovane krone.

Bolj podrobno si bomo ogledali t.i. *gosposko 2. nadstropje*:

- arkade so v tem nadstropju zastekljene, hodniki pa z zanimivo neoklasicistično stropno poslikavo
- izstopajo umetelno kovane ključavnice, opaži in tapiserije
- najbolj dragocene pa so baročne *freske*, s katerimi je okrašena

notranjost jugovzhodnega stolpa. Šele pred nekaj leti so izpod beležev izluščili motiv velike slikarske kompozicije. Prikazuje radoživo baročno razpoloženje v nekem grajskem parku, kjer ima gosposka družba vrtno zabavo in muzicira.

Preden si ogledamo še zunanjo okolico gradu, pa izvemo, da grad vendarle skriva eno svojo prvotno ostalino. Med obnovo so v eni od soban v 2. nadstropju odkrili polkrožno kamnito romansko lino (iz 9. st.) nekdanjega srednjeveškega jedra. Šele pogled na grajski tloris opozori na nekdanji mogočni stolp z 2,5 m debelimi zidovi in z višino vsaj štirih

nadstropij. Mosconi so ga bili znižali do višine stanovanjskih traktov, da se je tako »potuhnil« v docela renesančni grajski zasnovi.

Na zahodni strani gradu je od nekdaj urejen *park* z mogočnimi, z napisi označenimi starimi drevesi, kot so platane, sekvoja, rdečelistna

bukev ... sprehod po parku pa naj bi bil prijetnejši tudi zaradi učinka posebej označenih energijskih točk.

Na grajskem južnem bregu proti reki so že stoletja nazaj gojili trto, tudi danes je vinograd pomlajen s kar 500 trtami modre frankinje, ki jim dela družbo tudi trta, potomka najstarejše trte z mariborskega Lenta. Na sliki z vinogradom vidimo na pobočju grajskega hriba manjšo *stavbo*, ki spominja na preprosto gospodarsko poslopje ali grajsko kaščo, kar je v nadstropju tudi nekoč bila, medtem ko je bila v spodnjem prostoru že od vsega začetka skrivna *protestantska molilnica* – danes *Lutrovska klet*. V njej se je pogosto zadrževal tudi Jurij Dalmatin (doma iz bližnjega Krškega), tu je učil in prevajal Sv. pismo. Neznani renesančni slikar je v

oljni temperi naslikal na stene vrsto svetopisemskih prizorov in postav, na oboku pa tudi Poslednjo sodbo. Zgledujoč se po vzorcih iz sosednje Italije, so freske najčistejši odmev redko ohranjenega italijanskega renesančnega stenskega slikarstva na

naših tleh. Zaradi izjemne akustike prostora so tu danes predvsem glasbene prireditve in koncerti.

Tudi drugi grajski prostori so polno izkoriščeni za vrsto dejavnosti v obliki zanimivih zbirk: šolska s staro učilnico, zbirka o izgnancih in gasilska, grajsko lutkovno gledališče, razstavne galerije, galerija barona Moscona ... baročni salon in svečana dvorana ... pa bogata grajska vinoteka in tradicionalni Festival modre frankinje, čez celo poletje pa grad prireja vrsto dogodkov v okviru festivala »Sevniško grajsko poletje«.

In še zanimivost. V času velikega hrvaško-slovenskega kmečkega upora leta 1575 se je sevniški grad, za razliko od večine gradov, izognil opustošenju in požigu. V tem času je bil zakupnik gradu baron Lemberg, ki je vodjo upora Ilijo Gregoriča osebno sprejel in bogato pogostil tudi njegovih 100 puntarjev. Sicer je že prej veljal za prijaznega gospodarja svojim kmetom.

... se nadaljuje

Zapisala Lela J. Podgornik

RADOST

Žubori izvir,
bistri potoček
igrivo poskakuje
med brazdami
nasutega pepela.
Postrv je v skoku
ulovila muho
in se zopet potopila
v svoje kraljestvo.
Vidra je našla
dom ljubeče

predanosti in
skrbnosti
v zalivčku
domačnosti.

In jaz sedim
ob oceanu
in gledam
življenje,
ki se vrača
v svoj izvir.

Metka Tušar (pesem iz knjige Ti boš povedal)

Mimoza

9. julija 2026 smo bili povabljeni v DMM v kino pod zvezdami. Povabilo je bilo prijazno in mamljivo. Odločila sem se, da se povabilu odzovem. Dan se je počasi prevešal v večer, ko se je kino začelo. V zelo prijetno pripravljenem ambientu na dvorišču Doma smo zbrani pred začetkom živahno kramljali med seboj. Zelena in gosta živa

meja, ki razmejuje cesto in dvorišče, nam je dajala dodatno intimo in s tem povečala dobro počutje. Postreženi smo bili z osvežilnem napitkom, ki se mu reče *mimoza*. Ohlajena mešanica pomarančnega soka s šampanjcem, prijetnega okusa, je vsakega izmed nas osvežila. Mimoza je delovala tudi okrepitveno ter nam dajala moč za budnost kljub večernim uram. Ker kino ne gre brez kokic, je tudi te prijazna gostiteljica pripravila ter stregla v nam zaželeni količini. Na samem začetku smo imeli nekaj tehničnih težav. Te nam niso pokvarile dobrega razpoloženja. Dolgočasje ni imelo priložnosti za postanek. Čas smo izkoristili za prijetno druženje in pogovor ob pijači in kokicah. Težava je bila kmalu odpravljena. Ogled mladinskega filma *Bratovščina* Sinjega galeba se je začel. Čeprav znani film, ki ga je večina med nami gledala že večkrat do sedaj, pa je to bilo vseeno nekje v preteklosti, je znova vzbujal pozornost. Tišina je pričala o naši zatopljenosti v dogajanje. Ker je film posnet v delih in traja dolgo časa, smo se odločili, da smo pogledali tri dele. Preostale pa bomo pogledali naslednjič, smo rekli. Vsebina ima tudi močno sporočilo, ki je vsekakor pomembno za vsako generacijo, ne glede na čas gledanja. Kajti ljudje se menjavamo skozi čas, modrost pa ostaja ter usmerja in spremlja življenjski tok, ne glede na trdovratnost motečih

dejavnikov. Našega druženja je bilo konec. Veseli smo takšnih dogodkov, ki se jih z veseljem udeležimo, in hvaležni organizatorkama, ki so nas pocrkljale.

Z. T.

POLETJE

Z AVTOBUSOM V PLANINO

V Domu Marije in Marte vsako poletje poskrbijo za pestro dogajanje.

Tradicionalni ponedeljkovi sprehodi s prostovoljci po Logatcu so med stanovalci zelo priljubljeni, uvod vanje pa je že tradicionalni avtobusni izlet v bližnjo okolico.

Letošnja pot nas je vodila iz Logatca proti Planini. Skupaj smo odkrivali skrivnosti dveh dvorcev – Hasberga in Logaškega dvorca – katerih zgodovina je tesno prepletena.

1. Po cesarski in francoski cesti

Naša pot se je začela na Tržaški cesti, ki je v preteklosti veljala za »cesarsko cesto« med Dunajem in Trstom. Njena gradnja se je začela pod cesarjem Karlom VI., dokončana pa je bila pod Marijo Terezijo in Jožefom II., ko so ceste utrdili za močnejši tovorni promet. Temeljito so jo obnovili in na novo trasirali tudi Francozi v času Napoleonovih Ilirskih provinc (1809–1813), zato ji nekateri pravijo tudi »francoska cesta«.

V zlati dobi furmanstva je bilo ob cesti med Logatcem in Kalcami kar 29 gostiln. Logatec je dobesedno živel od furmanstva. Ena najmogočnejših je bila gostilna *Pr Jelenc*, kjer so imeli tako veliko vežo, da sta vanjo lahko

zapeljala dva vozova hkrati, njihovi hlevi pa so lahko oskrbeli več deset konj. Ob golažu, joti in vinu so se tu zbirali furmani iz vse monarhije ter si izmenjevali informacije o stanju na cestah in razbojnikih.

Ta furmanski utrip je zamrl leta 1857 z izgradnjo Južne železnice, furmanstvo pa se je v skromnejši obliki ohranilo le še za prevoz lesa in tovara do Idrije.

2. Skozi Kalce in Grčarevec do Planinskega polja

Kalce: Pomembno cestno križišče je dobilo ime po *kalih* – kotanjah s stoječo vodo za napajanje živine. Danes je to živahno naselje mladih družin, ki se po številu rojstev v logaški občini uvršča na visoko drugo mesto (takoј za Rovtami).

Grčarevec: Je gručasto naselje ob regionalni cesti Logatec – Planina.

Vas se je ugnezdila na robu Planinskega polja. Jedro vasi je okrog podružnične cerkve sv. Luke. Ime vasi naj bi po ljudskem izročilu izviralo iz besede »grča«, grčav svet, poln skal in kamenja, kar odlično opisuje kraški teren. Zgodovinsko je bilo življenje v vasi tesno povezano s furmanstvom. Preden je bila zgrajena Južna železnica, je skozi Grčarevec potekala glavna

prometna žila proti morju, proti Trstu. Starejše hiše v Grčarevcu so ohranile značilno arhitekturo iz obdobja furmanstva. To so velike hiše, grajene iz kamna, z obokanimi postali.

Planinsko polje: Pravo naravno čudo in krajinski park (del Nature 2000). Po njem lenobno vijuga reka Unica, ki nastane v Planinski jami kot največje podzemno sotočje dveh rek v Evropi (Pivke in Raka). Ko jeseni in spomladi nastopi deževje, 150 požiralnikov ne utegne požreti vse vode. Polje poplavi (voda naraste tudi do 10 metrov), travniki pa se spremenijo v čudovito »Planinsko morje«.

3. Dvorec Hasberg

Ruševine dvorca Hasberg na robu Planinskega polja še danes burijo domišljijo. Gradnjo so leta 1614 začeli vplivni Eggenbergi iz Gradca, italijanska družina Cobenzl pa je dvorec v 18. stoletju spremenila v enega najrazkošnejših baročnih dvorcev na Slovenskem s čudovitim parkom na štirih

terasah. Leta 1844 so dvorec kupili knezi Windischgrätz. Uradno je bila to njihova glavna rezidenca na Kranjskem, v praksi pa prestižni lovski dvorec.

Knezi Windischgrätz niso prinesli le plemiškega blišča, ampak so postali pravi gospodarski motor celotne regije. Kot lastniki nepreglednih javorniških in snežniških gozdov so les sekali načrtno in ga v velikih količinah izvažali v Trst. V Planini so postavili močno gozdno upravo in lastne žage, med katerimi je bila največja zgrajena neposredno ob železniški postaji Planina.

S svojo dejavnostjo so dajali kruh ogromnemu številu domačinov. Zaposlovali so gozdarje, furmane, kovače, sedlarje in kolarje. Ker so finančno izdatno pomagali lokalni skupnosti, je bil njihov vpliv na vsakdanje življenje ljudi neprecenljiv.

Seveda pa so znali poskrbeti tudi za visoko družbo. Ker so bili strastni lovci, so na Hasberg vabili diplomate in kronane glave iz cele Evrope, njihovi lovski pohodi pa so bili družabni dogodki leta.

Po uspešnem lovu so knezi svoje goste povabili na nepozaben »jamski piknik« v Planinsko jamo. Sredi podzemnega mraka so služabniki postavili bogato obložene mize, gostje pa so jedli z zlatimi vilicami in pili iz kristalnih kozarcev. V temi skriti grajski godalci so igrali Beethovnovno in Mozartovo glasbo, zvok pa se je odbijal od kapnikov in ustvarjal občutek, kot da jama igra. Po teh zabavah je Hasberg zaslovel po celotnem cesarstvu.

Konec dvorca je bil tragičen; leta 1944 so ga požgali partizani, pri čemer je zgorelo neprecenljivo bogastvo: baročno pohištvo, bogat arhiv, knjižnica, zbirka umetnin ... Ostale so le mogočne kamnite stene. Po drugi svetovni vojni dvorca niso obnovili. Danes so ruševine zaščitene kot kulturni spomenik. Za ureditev okolice skrbi lokalno društvo Škratovka.

4. Logaški dvorec

Zgodovina obeh dvorcev je tesno prepletena, saj so si delili iste lastnike (Eggenberge, Cobenzle, Coroninije in Windischgrätze). A medtem ko je bil Hasberg lovska rezidenca, Windischgrätz v Logatcu niso nikoli živeli –

stavbo so oddajali za državne urade (sodišče, davkarija) in s tem krepili pomen Logatca. Po drugi svetovni vojni je dvorec doživel pestro usodo: bil je nacionaliziran, v njem so bila najemniška stanovanja, Miličniška šola in

Deško prevzgaljišče. Leta 2002 pa je dvorec kupil domačin Marko Smole in se lotil zahtevne, 14 let trajajoče obnove. Iz parka so odpeljali kar 80 tovrnjakov smeti, za utrditev temeljev pa porabili 100 ton cementa. Danes so v tej čudoviti zgradbi luksuzna stanovanja.

5. Pogled proti Sekirici

Naš izlet smo zaokrožili s pogledom proti vrhu Sekirice, kjer od junija 2024 ponosno plapola največja državna zastava v Sloveniji. Meri neverjetnih 15 x 7,5 metra in visi na 50 metrov visokem drogu. Projekt je dokaz močnega lokalnega sodelovanja: pobudo so dali logaški obrtniki, drog je prispel s Portugalske, zastavo je zašilo domače šiviljstvo Vide Govekar, zemljišče pa je velikodušno daroval kmet Tomaževc z Broda.

Izlet je bil poln novih spoznanj in prijetnega druženja, ki nas bo grelo skozi vse poletje.

Zapisala Jana Jureš

IZ ARHIVA

V arhivu iz leta 2004 sem našla spodnje zapise stanovalcev, ki so takrat bivali v našem Domu, vsi so že pokojni, vendar sem se odločila, da njihove zapise objavim, saj govorijo ravno o poletju in dopustih, ki so jih preživljali. Morda se boste katerega izmed njih spomnili in obudili spomine.

Povabim pa vas tudi, da morda tudi vi zapišete spomine, ki jih bom objavila v septembrski številki.

*»V POLETNI TOPLI, SONČNI REKI
ŽIVLJENJE SE MOČI NAPIJE,
OKOPA DUŠO, STRAH IZMIJE,
Z JASNINO DNEVA SE ODENE.
NATO SVOBODNO, PREROJENO,
UPOV POLNO DALJE KRENE.«*

Vsako leto sem hodila v Izolo. Tam sem se kopala, pazila otroke, hodila na sprehode v naravo.

Moje najlepše počitnice so bile pri nečakinji v Italiji (v Stari Gorici). Peljali so me na romanje v Castel Monte, nato še na letališče.

Dori

Hodila sem na počitnice v Planino – tam sem nabirala šmarnice, pomagala sem sorodnikom pri delu. Najlepše je bilo na romanju v Rim s cerkvenim zborom.

Mici – mežnarica

Počitnic nisem imela, ker je bilo na kmetiji vedno veliko dela. Najlepše pa je bilo romanje za invalide v Lurd.

Mici Skvarča

Večkrat sem šla v toplice v Podčetrtek, v Moravske ... ko smo 10 let živeli v Puli, smo hodili na dopust v Slovenijo k domačim. Po moževi smrti sem obiskovala sorodnike.

Najlepša pa so bila romanja na Brezje.

Francka

Hodila sem v Logatec k teti, pa tudi na morje. Povsod je bilo lepo, kamor sem šla (Col, Ajdovščina, Ljubljana, Dobrova).

Lenka

Največkrat sem šla k teti v Ljubljano – hodili smo po mestu, dobro jedli, ... najlepše je bilo, ko sva šli s sodelavko v Radovljico k sinu, potem pa na Brezje.

Minka

Ker sem doma v hribih – v Bovcu – smo največkrat bili kar doma. Hodili smo v gore (Rombon, Svinjak, Kanin). Najlepše je bilo, ko smo šli na izlet v Sredipolje v

Ga. Ana ob kavici –
julij 2026

Italiji. Morja nisem poznala. Od tam pa sem prvič videla morje.

Lidija

Ko sem bila majhna, me je mama peljala na obisk k sorodnikom. Bila sem tudi v toplicah v Laškem. Kamor sem šla, je bilo lepo.

Majda

Z družino smo hodili na morje. Zelo rada sem plavala.

Mari

Nikoli nisem nikamor šla, ker »finančni minister« ni dovolil. :0)

Tončka

Od nas se je za vedno poslovil Jože Gregorič. Težko je najti prave besede, ko se poslavljamo od človeka, ki je s svojo dobroto in modrostjo pustil tako lep pečat v naših srcih.

Danes se poslavljamo z žalostjo, a tudi z vero in upanjem, da je Bog odprl vrata večnega doma človeku, ki mu je vse življenje zaupal. Verjamemo, da ste našli mir v Njegovem objemu.

V času, ko sem smela skrbeti za vas, sem spoznala človeka, ki je znal prisluhniti. Vaše besede so bile vedno mirne, prijazne in polne modrosti. Z njimi ste znali potolažiti, spodbuditi in narisati nasmeh na obrazu.

Vsak pogovor z vami je pustil lep občutek in nas opomnil, kako je dragocena iskrena prijaznost, spoštovanje in vera.

V Domu niste bili le stanovalec. Bili ste človek z velikim srcem, ki je s svojo toplino bogatil vsakdan ljudi okoli sebe. Vaša vera v Boga je bila tiha moč, ki vas je spremljala skozi življenje in dajala upanje drugim.

Hvaležna sem, da sem vas spoznala in da sem smela biti del vaše življenjske poti.

Danes vas izročamo v Božje roke z iskreno hvaležnostjo za vse dobro, kar ste podarili ljudem okoli sebe. Naj vas spremljata mir in večna svetloba, ki jo je Bog obljubil vsem, ki verujejo vanj.

Vaša dobrota bo ostala v naših srcih, vaše modre besede v naših spominih, vaša vera pa kot tiha luč, ki nas bo spominjala, da ljubezen in dobrota nikoli ne ugasneta.

Naj vam Gospod podari večni pokoj in večna luč naj Vam sveti.

Počivajte v miru.

Julija 2026

Saša Podržaj

Meni pa je dobro, da sem blizu Tebe, moj Bog.

Ps 73,28

Jožef Jerina

Jože Gregorič

Zofija Albreht

Blagor vam,

ker ste se že tukaj veselili srečne večnosti

SMEJALNICA

PETELIN IN KMEČKI TURIZEM

Turist na vrtu kmečke gostilne obeduje. Na njegovo mizo in začne kljuvati po njegovi solati. Gost: »Napodite tega petelina, pojedel mi bo vso solato!« Natakari: »Nič se ne bojte, solato bo pustil pri miru, išče samo črve!«

TAŠČA

Karel je prišel s psom k veterinarju in rekel: »Rad bi, da mojemu psu odrežete rep.« »Zakaj pa to? Kaj je narobe?« »Veste, tašča se bo preselila k nam in nočem, da bi videla kakršenkoli znak dobrodošlice.«

ZAJEC IN ŠAH

V gozdu se živali pogovarjajo, katere igre se najraje igrajo. Zajec zavpije: »Moja najljubša igra je igranje šaha.« »Zakaj pa šah?« »Ker ravno pri šahu lahko pojem lovca.«

D. K.

Izdaja Dom Marije in Marte Logatec. Ureja Leonida Župančič